

TAUBI

Spoved

Nevidna Lublana

Letos mineva natanko štirideset let, odkar sem postal zapri-seženi klošar. Bemtiš, kar lepa doba. Toda mi je to v ponos ali breme? Moram priznati, da v breme nikakor ne, čeprav je življenje na cesti lahko tudi težko. Zdaj pa mi mnogi težijo, da nisem več klošar, saj imam sobo in urejeno življenje. Ureje-no? Moj kurac! Še vedno sem socialni problem in vsi socialni problemi so zame klošarji. Življenje na cesti pa je bila zame tako velika in pomembna izkušnja, da sem zdaj kar dvakratni doktor ceste. Doktoriral sem namreč kar na cesti, s svojim telesom, brez predavalnic, moji profesorji pa so bili mimo-idoči. Bemtiš, da ni težjega faksa. Čeprav je bilo takšno življe-nje takrat, ko sem bil jaz še pravi klošar, ena krasna avantura. Dalo se je lepo preživeti. Če si se znašel, seveda. Zdaj pa, ko je konec tiste tako imenovane črne komunistične Jugoslavije in živimo v zlati demokratični Sloveniji, je življenje na cesti lah-ko kar ruska ruleta. Pojma nimam, kako cestni klošarji danes preživijo. No, če sem odkrit, me tudi kaj preveč ne zanima. Nekaj egoizma je v meni in ponosen sem na to. Čuvam svojo sobo, in s tem svojo posteljo, kot punčico svojega očesa. Ja, zdaj sem dvakratni doktor ulice. Brez štampljke in priznanja. Pa kaj mi bodo štampljke! Vem le to, da lahko mirno peljem scat vse moderne teoretične psihologe in sociologe. Kadar hočem. Vse, kar jih drži pokonci, so le zakoni, ki so jih sami pisali. Tako je to. Teoretiki pomagajo praktikom. A sranje je, da se teoretikom o praksi niti sanja ne.

Dosti teh nebuloz. Namesto da sedim v pisarni in rešujem probleme človeštva, grem raje na sprehod po tem posranem mestu. Začnem pri Ambroževem trgu. Ja, tam se je moja pot življenja na cesti tudi začela. Ko sem se odločil za cesto, sem

šel k svojemu socialnemu delavcu in ga prosil, naj mi najde sobo. Dal mi je *napotnico* za Cukrarno. Takrat je bila še hotel. Pajzl hotel. Danes bi ena noč tam stala pet evrov. Ko sem odprl vrata recepcije in zavohal bruhanje, scanje in sranje, sem si rekel: »Cukrarna, *nein, danke*.« Raje v sosednji park na klopco. Na Ambrožev trg, najstarejši še vedno obstoječi klošarski park v Ljubljani. Vsaj čist zrak je bil tam, sicer pa ozka klopca, na kateri se pijan in zadet med spanjem nisem mogel niti obrniti. Pa kaj! Saj je vseeno, če se zbudim na tleh. Ampak pomembno je bilo, da sem tam spoznal prve ljubljanske klošarje. Mlekarja, Zokija iz tujske legije, Mareta, Juhnerja, Franca in še nekaj jih je bilo. Ko sem jih poslušal, sem imel ušesa kot slonček Dumbo. To je bila zame prva prava univerza. Vsi so se mi zdeli univerzitetno izobraženi. Toliko znanja, kot sem ga dobil od njih, ne dobiš v vseh pisarnah tega sveta. Ja, oni so me prvi podučili, kako bom preživel na cesti. Toda sranje, zdaj so že vsi pokojni, samo jaz še tlačim ta posrani planet. Oni so mi recimo pokazali, kam naj se zatečem, ko bo deževalo. Do bližnje pošte v telefonsko govorilnico. Tam je bila moja deževna spalnica. Da pa ne bo pomote, spalne vreče nisem imel. Takrat je bila spalka *deluxe* klasa. Slišal sem zanj, videl pa je še nisem. Tudi denarja zanj ni bilo. Pa saj je tudi nisem potreboval. Poleti je bilo toplo, na zimo pa ... Ah, kje je še to.

Sprehod nadaljujem do mestne tržnice. Mimo stojnic za zelje. Zelnica! To je bilo najboljše zdravilo za mačka. Kaj mačka, tigra! Tam sem se ponavadi zjutraj ustavil, prosil za lonček te žlobodre in se nato namenil proti Zmajskemu mostu, saj je bil tam takrat edini sekret. Zbasal sem vase to tako imenovano zdravilo in potem juriš. Mislim, da sem takrat postavljaj svetovne rekorde v šprintu. Samo da bi bil pravočasno na školjki. Mater, je teklo iz mene. Nisem vedel, ali ščijem ali serjem ali kar oboje hkrati. Spucalo me pa je bolj kot kakšno odvajalo. Naenkrat sem bil zdrav in poln energije.

Gremo naprej, do Robbovega vodnjaka. Ja, včasih je bila tu edina jutranja voda, kjer sem si umil obraz in se malo odžejal. Človek si sploh ne more misliti, kako hudičeva je lahko jutranja žeja. Zatem je bilo ponavadi dobro še kaj pojesti in sem šel, enako kakor zdaj, naravnost do Frančiškanov na Tromostovju. Takrat je bila tam edina razdeljevalnica hrane v mestu. Si dobil en ta hitri sendvič, kot bi se ti prikazali angelčki. Dva kosa kruha in mastno ljubljansko salamo. Blažev žegen. Ja, tako je bilo takrat. Noge niso mogle biti pri miru. Grem naprej. Stari Rio, Figovec, Tišler, a to so bili v prejšnjem življenju samo mimohodi. Snifanje njihove kuhinje. Sicer sem zmazal tisti sendvič, vendar se mi je od lakote še naprej meglilo, zato sem šel naprej po parkih iskat kakšne ostanke. Tam so bili moji sobojevniki. Vsi po vrsti. Klošarji, punkerji. Saj je vseeno. V vse razrede spadam in tam, kjer kaj imajo, tam bo moja začasna postaja. Najprej sem šel seveda v Leninov park. Zdaj so ga že petstotič preimenovali. Le zakaj? No, tam še danes, tako kakor takrat, stojijo v krogu in flaša vina že kroži skupaj s cigaretami. Milina. Ko smo tu dokončali flašo, sem šel naprej. V sodni park. Tam sem ponovil vajo in kakšen sopivec me je ponavadi povabil naprej na kakšen žur. Recimo na tistega pri Tivolskem ribniku. Nisem se pustil dolgo prepričevati, samo šel sem. Ni kaj, to so lepi spomini. Zdaj pa je vse drugače. Tivolski ribnik. Ko se spomnim na to, kako smo enkrat zadeti kot mambe tam lovili žabe, ker so preveč regljale, mi gre še zmeraj na smeh. S polivinilastimi vrečkami smo se spravili nanje in letali po grmovju. Vsake toliko nam je na blatnih tleh zdrsnilo v ribnik. Svinjski smo bili kot madone, žabe pa nobene ujeli. Seveda ne, ker so bile pametnejše od nas. In drevesa v Tivoliju. Se mi zdi, da ga ni, pod katerim nisem prespal noči. Poleti je bila to milina. Pa tudi takratni miličniki niso kaj preveč težili. Takrat so bili bolj socialni delavci. Le opozorilo in nič kazni, saj so vedeli, da nimamo denarja.

Naprej grem v Rožno dolino. Mimo hiše, kjer smo imeli punk žur, ki se je začel s pivom in piščancem, končal pa s pijanko, ki je trajala kar nekaj dni. Spali smo pa kar tam, kjer smo padli dol. Na dvorišču pred hišo. Brigalo nas je. Potem pa v Študentsko naselje. To je bil v tistih časih pravi Hilton. V četrtem bloku v kleti je bil prvi punk disko. Jebemti, za popizdit! Noro! Naj ga opišem za tiste, katerih noga ni nikoli stopila vanj. Strop malo višji od glave povprečno visokega človeka. Klet. Ne vem, če je bilo sto petdeset kvadratov. Vendar dovolj, da se nas je noter nagnetlo več kot dvesto komadov. Skoraj vsi kadilci. Oči ne le, da so se nam solzile, iz njih je teklo v potokih. In sekret. Za vse nas je bila ena školjka. Noro! Potem pa v študentske bloke. Vsi so bili odklenjeni. Skupne kuhinje in študentje, ki so tam puščali pašto in še kakšno omakico za zraven. Hja, kaj, naredil sem si dobre makarone in potešil svojo lakoto. Šele takrat sem ponavadi zavohal, da smrdim. Nič, sem šel v skupno kopalnico. Šamponi povsod naokoli. Tuširanje. In potem preoblačenje. Sicer pa so študentje sami krivi, kaj pa sušijo cunje pred kabinami za prhanje. Tudi ženske gate me niso ovirale, samo da niso bile premajhne. In potem spanje. Pod sosednjim tušem, ker je bil suh, do naslednjega jutra, ko me bo čistilka nagnala. Ali pa še boljša varianta – sprehod po hodniku in tam, kjer sem za vrati slišal galamo, je bil žur. Nič, stopil sem v sobo in se pridružil. To je bilo še najboljše. V študentu je bilo vedno dovolj za piti in se zakaditi. In če sem bil gobčen, sem tam ostal kar nekaj dni, dokler se me niso naveličali in me poslali ven. Okej, gremo dalje. Šiška. Mimo bloka, kjer sem prespal pri kolegu. Ko sem se pri njem sezul, me je takoj nagnal pod tuš in moje štumfe in gate fuknil v pralni stroj. Ja, tako je bilo takrat, ko se poleti tudi štirinajst dni nisem sezul in slekel. Tam, v naslednjem bloku pa sem spal v kleti. Kot kakšna miš. Eno oko je bilo ves čas odprto, da me ne bi kdo presenetil in klical ta plave bojvnike. Kje so ti zlati časi, ko so bili bloki še odklenjeni. Ja, tudi

v tistem tamle sem prespal. Pa v naslednjem. Bemtiš, mislim, da sem objadral večino blokov po Ljubljani. Tam naprej, v Šentvidu, pa me je v svoj dom sprejela ena znanka. Le kaj hudiča je videla na meni? Stuširala me je, nafutrla in potem sva se lepo imela. Ampak kot ponavadi ni trajalo več kot tri dni. Narko kriza, kajti znanka ni imela več kot le travo, in to me je zbežalo v popolno norost. Ukradel sem ji zlato verižico in jo spizdil prodat, da bi si kupil šut. Jebat ga! Žile so bile lačne, in ko so žile lačne, tu ni pardona. Zahojeno je življenje cestnega narkomana. Ampak gremo raje dalje po ulicah mimo gostiln, iz katerih tako pregrešno diši po kuhi. Meni pa se želodec na veliko oglašča. Ups, v tej hiši pa živi en čuden kolega. Se spomnim, da mi je enkrat dal kar nekaj denarja. Zakaj? Je rekel, da ga ne rabi in da čuti, da ga mora dati nekomu, ki ga potrebuje. Seveda! Jaz denar vedno rabim! Ampak tudi če bi bil še tako lačen, ga ne bi dal za hrano. Ponavadi sem počakal, da so se gostilne zaprle, saj so bili takrat njihovi smetnjaki, če sem imel le malo sreče, skoraj vedno polni dobrot. Okoli picerij še najbolj. Če sem kdaj iz kante privlekel košček kraške pice in je bil še kos pršuta na tem kosu, se mi je kar zasmajalo. Še je bog! In sem s slastjo ugriznil v tisti pršut. Enkrat pa me je lakota tako demolirala, da sem kar vlomil v picerijo sredi Ljubljane. Kako se je vse to zgodilo, se sploh ne spomnim. Miličniki so pritekli in me namesto v zapor odpeljali v norišnico. Očitno sem bil res zrel za tja. Še posebej, ko sem prišel k sebi in mi je psihiater povedal, kaj sem naredil.

»Razbili ste steklena vhodna vrata. Najbrž niste niti vedeli, da je nekaj deset metrov stran miličniška straža. Vstopili ste, prižgali peč, si naredili pico ter jo dali peči. Natočili ste si krigel piva in sedli za točilni pult. Najbrž ste čakali, da se pica speče. Noro.«

Bemtiš, to je morala biti noč za bogove. In ta gostilna še danes stoji in obratuje. Ne me basat. Nisem jih spravil v stečaj! Bravo jaz! Samo, naj priznam, tej psihiatrovi pripovedi

sem se konkretno narežal. To smo pa mi norci. Samo potrdila, da sem blesav, mi vseeno ni dal. Najbrž je bila kriva analiza krvi. Alkohol, trava, heroin. Ne vem, česa ni bilo v meni.

Konec koncev moram priznati, da je Ljubljana res malo večja vas, toda kdor se znajde v njej, je car. Povsod se da kaj dobiti. Če ne na lep način, potem pa na grd. Povsod se da znajti. Naj se malo popravim; takrat ko sem bil še sam na cesti, in to je bilo kar častitljivih dvanajst let, se je dalo lepo preživeti. To je bila zlata doba klošarstva. Dvanajst let sem preživel v hotelu z milijon zvezdicami. Na klopci, v kletih. In prenočitve so bile zastonj. Danes pa ne vem, koliko časa bi preživel, če bi zdaj spet končal na cesti. Če sem takrat potreboval denar za drogo, ga je bilo ta mali problem dobit. Sredi noči v Štepanjsko naselje na ta veliki parking. Avtomobilov kot dreka. Toda le redki so imeli avtoradio. Granitna kocka v šipo. Izpulil avtoradio iz armature in ga prodal prvemu taksistu, ki sem ga srečal. Takrat so bili taksisti naše velike stranke za odkup. Tega biznisa pa danes žal ni več. Zdaj ima vsak avto avtoradio, in če bi ga rad izpulil, bi potegnil ven kar celo armaturo. Kam naj z njo? Kam naj jo skrijem? Naj hodim z njo po cestah? Avtomehanik pa nisem, žal. Pa tudi cerkve takrat niso bile namenjene le molitvi. Vsaj zame ne. Bile so prave zakladnice. Seveda kakor katera. Frančiškani so imeli tako dobro narejeno, da sem z lahkoto izbežal denar ven iz lesene obloge. Za drogo vse! Moram priznati, da je bilo takrat življenje na cesti – aleluja!

Aha! V tej hiši pa je delal en kolega, ki mi je še edini ostal iz tistih časov in me še vedno spremlja kot senca. Tam nekaj ulic naprej pa živi. Nekajkrat sem ga scat peljal za denar, pa me vseeno ni odvrigel na odpad. Ne vem, je upal, da se bom slej ko prej pobral? Malo naprej od njegovega doma je župnišče, kjer so me prvič v življenju na veliko zajebali. Pa jim zdaj tega niti pod razno ne zamerim. Sem pozvonil na njihovih vratih. Nakriziran. Tresel sem se, kot da sem na štomu. Uma-

zan. Strgan. Ko mi je far odprl vrata in me videl, mi je rekel, naj samo malo počakam. Sem mislil, da gre po denar. Takrat so ti v župniščih večinoma dali nekaj drobiža. Pa mi je dal le naslov. Prepričan, da bom na tem naslovu dobil denar, me je kar odneslo tja. Tam pa ...

»Kar naprej!«

»Kam naprej?«

»Saj ste prišli v komuno, ne?«

Kakšna komuna, meni se sanjalo ni, kaj komuna sploh je. Okej ... Stopil sem naprej. Kar bo, pa bo. Seveda mi na kraj pameti ni prišlo, da bi se odvadil zadetosti. Uredili so mi vse dokumente. Potni list za Italijo. Vizum. Na tako lep način so me prinesli okoli. Jaz pa sem se jim pustil voditi. Toda s svojo mislijo in svojo pametjo. Prepričan sem bil, da bom šel v komuno le za dva meseca in jim potem z novimi dokumenti rekel: »Hvala za sodelovanje in adijo.« Pa na koncu nisem ostal le dva meseca, kar sedem let sem bil tam. Prelepo je bilo.

Ampak ... Ljubljana ... Bom čisto odkrit. Zame si najbolj usrano mesto, vendar brez tebe vseeno ne bi mogel preživeti. Si polna ulic in skrivnosti, ki jih niti pristni Ljubljancani ne poznajo. Je pa tudi res, da si se s to zlato demokracijo spremenila v prevzetno mačeho, ki daje, a tudi jemlje. Ki daje za živetarjenje, a ne za življenje. Vem, da nisi ti kriva. Krivo je moderno življenje, ki še najbolj pritiska na nas najnižje. Na nas alko-narko klošarje. Saj bi najraje pobegnil stran od tebe, a kam? Na najbližje hribe?

Šmarna gora

»A greš z menoj na Šmarno goro gledat Kekca?« me po telefonu povabi Mirjam in te njene besede so zame kot šus v glavo. Noro. Seveda grem. Zdaj. Če pa bi me vprašala pred dvema letoma, bi se začel samo smejati in jo poslal tja, od koder je prišla na ta svet. Na Šmarno goro? Bemtiš, to je bil zame Mount Everest. Le po mestnih ulicah sem se bil sposoben premikati. Pa še pri tem sem moral večkrat počivati na klopcah, da sem prišel do sape. Hja, tako je bilo takrat. Tresavica od alkota, ki ga ni bilo nikoli dovolj za moje potrebe. Pa če bi to sploh bil ta pravi alko. Se mi zdi, da sem bolj žveplo žrl. Dva litra vina, ki nista stala niti dva evra. Tisto vino grozdja videlo ni. Ampak je vseeno zadelo. In to je bilo pomembno. Takrat, če sem čisto odkrit, ne bi prišel niti na Rožnik, razen če bi postavili dva, tri bivake na poti na vrh. Ali če bi me džoint tako zmešal, da bi noge kar same kolovratile tja v hrib. Zdaj pa ... Res, če samo malo pomislim, težka so bila pota alko-narko mojstra v življenju. Še Li Tai-Po se ne bi znašel v moji poeziji tekočine. Pa vseeno je bilo lepo. Lepo, ker sem izgubljal zavest in se nisem zavedal realnosti životarjenja. Zdaj pa ... No, zdaj pa grem na Šmarno goro po romarski poti kot zaveden romar. Prestopam čez korenine, ki se jim ne da biti v zemlji, ampak raje silijo pohodnike, da dvigajo noge in se še bolj utrudijo na poti navzgor. Trezen in zavesten. Zakaj že? Pojma nimam. Vem le, da bodo na sedlu pod vrhom vrteli meni enega ljubših slovenskih filmov. In zaradi enega posranega filma se jaz matram plezati sem gor? Gremo gor! Kot otrok se že zjutraj veselim, da bova startala ob prvem mraku in s čelkami šla tja gor. Kot ena nova avantura. Veselim se kot nekoč prvega požirka, ko sem zjutraj odprl oči in me je poleg

postelje čakala že odprta flaša ta poceni vina. Saj če takrat ne bi naredil tistega požirka, bi zagotovo ostal v postelji ves bolan cel dan. Ves dan bi preklinjal ta posrani svet in vse bi pošiljal tja nekam. Še sam ne vem, kam. Ja, tisti šluk vina mi je bil motivacija. Pa ne iz kozarca. Škoda vina. Bi ga nekaj v kozarcu ostalo, in to bi bil greh. Kar direktnega – iz flaše, da se mi je zataknilo. In potem cigareta, ta prvi rakov žebelj v pljuča, in gremo. Me je kar torpediralo iz postelje kot zdaj iz mestnega avtobusa, da greva v gozd in začneva vzpon. Nič kaj nežen. Pa vseeno me je nekaj zadovoljevalo. Res čuden občutek. Tega si ne bom nikoli znal razložiti. Gremo dalje. Čez skale in korenine. Po blatu. Saj to je tako kot takrat, ko sem šel v trgovino in že petič preverjal drobiž v žepu, če bo dovolj. Skoraj nikoli ga ni bilo. Potrebe so bile večje od razpoložljivega stanja. Spet bo treba krasti. Toda kako, ko pa imajo tiste nagravžne check-pointe, ki začnejo piskati kot obsedeni, če imaš kaj skritega. Ne vem. Je bilo to le slučajno? Z etikete sem strgal kodo in ni piskalo. Nikoli. Tako je kar nekaj vina šlo z menoj zastonj. Tako so trgovine kar večkrat delovale prav karitativno. Sicer pa, ljudem je treba pomagati, mar ne?! Na takšen ali drugačen način. Zdaj pa ... Sediva na travniku in zreva v veliko platno, kjer debatirajo Kekec, Mojca in Rožle. V rokah imam steklenico vode, ki so nam jih delili, ko smo prišli do travnika, in imam se lepo. Je to normalno? Kakor za koga. Prešvican sem, kot da bi ves dan kopal jarke. Počutim se krasno. Se mi že meša? Mi gre na otročje? Pojma nimam. In če mi gre? Kaj potem?! Včasih bi tako vzel nekaj piksen pira in sedel pod drevo. Dokler bi gledal, bi gledal in potem bi tam lepo zaspal. Zdaj pa žulim vodo in uživam v gledanju. Nekaj pa je vseeno drugače. Po tem Kekcu bom šel brez nevarnosti nazaj dol v mesto. Ne bom se spotaknil ob korenino ali skalo. Ne bom zaribal v blatu. Seveda se zdaj malo hvalim, kajti nazaj greva že v trdi temi s prižganimi čelkami. Ne samo, da moram paziti na tistega, ki hodi pred menoj, ampak tudi, kam dam

nogo. Če pa bi se ga nažrl, kot sem se ga znal le jaz, potem bi se zdaj lomil in padal po tej poti ali pa bi se zbudil zjutraj ves premražen in zdemoliran. Pa še svinjski povrhu. Razlika je očitna in vse bolj se mi dozdeva, da tudi pozitivna. Edino eno retorično vprašanje me vsake toliko spreleti; Kaj točno pa je v resnici sploh pozitivno in kaj negativno?

Kum

Zdaj, ko sem čist alkota in droge, moram nekam drugam vpreči energijo. Vendar še vedno ne vem, ali je to pozitivno ali negativno. Zato sem začel hoditi v hribe. Samo da na začetku še kot nedonošenček. Vedno s sopotniki in v hribe, ki so jih ti predlagali. Tako me Mirjam recimo povabi na Kum.

»Grega na zasavski Triglav,« reče z nasmehom.

Seveda. Da pa bi bila zadeva bolj zanimiva, startava iz Zidanega Mosta s Cicko čez Savo. Cicka je namreč adrenalinska gondola na ročni pogon čez Savo. Taka odbita zadeva, ki zna srce spraviti na velike obrate. Še posebej, ko prideš do sredine reke, ki je globoko pod teboj. Vrata pa ena plastika, ki se odprejo, že če jih samo grdo pogledaš. Potem pa gor navkreber. Kaj navkreber! Hrib se mi je postavil pred oči kot zid. Se mi je kar zavrtilo.

»Pizda, a tle gor?!«

Prvih petsto, osemsto metrov še gre. Potem pa vse bolj počasi. V glavi se mi začne dogajati kot v zaporu, ko sem preživel prvo drogeraško krizo. Sicer se ravno ne da primerjati. Takrat sem imel občutek, da se mi meso trga od kosti. Kot žakelj peska sem ležal v postelji in nič nisem videl okoli sebe. Bil sem le kup še živečega mesa, ki se trese, kot bi ga drmala elektrika. Takrat v zaporu sem se baje drl kot zmešan, zdaj pa diham kot kovaški meh. Bemti mast, kaj mi preteklost prihaja naproti? Mirjam nič ne opazi. Ona, tako in tako polna energije, divja kot gams in je že svojih petdeset metrov pred menoj. Meni pa se vrti v glavi. Resno, kot v zaporu, ko sem hotel priti do školjke, ki je bila slaba dva metra od moje postelje, pa sem naredil le meter in se zrušil po tleh. Hvala bogu, da me je sojetnik zagrabil, kot da sem žakelj smeti, mi potegnil dol kratke

hlače in me posedel na školjko. Drugače bi se usral kar tam sredi celice. Sranje pa je bilo, da niso bili vsi tako človeški v tisti mali celici. Eni bi me kar raztreščili. Gledali so me kot največjega kriminalca, jaz pa sem bil le izgubljen nakriziran primerek. Poscan in posran.

Zdaj pa sedem na štor in nebogljeno gledam drevje okoli sebe. Mirjam dojame, da nekaj ni v redu. Pride do mene. Prijazno. Čisto nasprotje sojetnika, ki me je takrat zagrabil, kot da sem zadnji drek.

»Bo v redu?«

Samo pogledam jo s svojimi vrtiljaki pod vekami. Globoko zavzdihnem.

»Crknil bom.«

Mirjam sede poleg mene, iz nahrbtnika potegne termovko in mi natoči čaj.

»Spij, ti bo bolje.«

Res. Dva požirka in energija pride nazaj vame. Samo pogled pa še zmeraj, kot da bledem. Oči vidijo gozd, možgani pa zaporniško celico. Kar odpre se mi. Če sem čisto odkrit, gozda pred sabo sploh ne vidim. V bistvu ne znam razložiti, kaj vidim, samo vrti se mi glavi.

»Veš, Mirjam, tiste posrane celice na Povšetovi. Ne vem, če so imele šestnajst kvadratov in notri trije pogradi, šest delavskih omar, ena velika miza in okno, ki se ga ni dalo odpreti, in v kotu sekret, zagrnjen z zaveso. Pa en kup žakljev plastike, iz katerih so delali ščipalke za obešanje perila. Pa šest koma-dov nas je bilo notri in vsi kadilci. Jaz pa nakriziran narkič. Evo, tako se počutim zdaj. Brez moči. Sva v gozdu, pa vidim le neka čudna debela, ki plešejo polko pred menoj. Kaj polko, pogo¹ skačejo. Kaj je energija, sploh ne vem. Najraje bi kar umrl, da bi bilo vseh teh muk konec. Medlo se mi je pred očmi, tako kot zdaj. In kaj bi lahko naredil? Nič. Preprosto

1 | Skakanje, vrsta punk plesa.

zato, ker nič nisem mogel narediti. Le prepuščen sem bil sojetnikom, da me jebejo v glavo in me gledajo kot kup gnoja.«

»Nehaj. Tu ni zapora. Zdaj sva v gozdu in ti nisi zadet, okej?! Kondicije še nimaš kaj preveč, samo čez noč tudi ne boš postal kar hribovec. Potreben je čas,« me Mirjam skuša potolažiti.

»Čas. Vedno ta prekleti čas. Tudi takrat je bil potreben. Štirinajst dni sem bil živ mrlič. Štirinajst dni so se igrali z menoj. Ne bom pozabil, ko so me vsega posranega v spremstvu paznika odvedli v kopalnico, da bi me stuširali. Veš, kaj so počeli? Odprli so ledeno vodo in potem krop. Prasci so me sknajpali do konca. Še zdaj čutim to igranje. Mater jim!«

»Stop! Zdaj pa nehaj! Nehaj že misliti na to čuzo. Poskusi vstati in greva naprej.«

Ja, tam je bilo tako. Po tuširanju me niso nesli, ampak so me le zvlekli do dvorišča, kjer sem končno sedel na klopec. Na zrak, ki je bil čisto nekaj drugega kakor tu, v gozdu, a proti smradu celice je bil enako čist kot ta zdaj. Takrat niti pomisliti nisem mogel na to, da bi ga zadihal s polnimi pljuči. Ne! Takrat sem si želel le umreti. Zdaj pa, kolikor mi pljuča dovolijo. Še raztrgal jih bom. Toda tista celica in kriza mi vseeno ne gresta iz glave.

Počasi se dvignem in ji z očmi nakažem, da greva naprej. Počasi. Bolj natančno začnem opazovati okolico. Cvetje tu, cvetje tam. Gobe. Najbrž niso užitne. Toda vseeno jih je lepo pogledati. Pot, ki se počasi vzpenja, čeprav se meni zdi strma kot sam hudič. Mirjam pa ... Sicer pa ona naj kar drvi, jaz bom le sledil poti. Izgubiti se tako in tako ne morem. Res zelo počasi hodim za njo. Najbrž me pri hoji bremza razmišljanje o tem zaporu. Kako smo bili v celici že tako nagneten, poleg tega pa še škatle in žaklji plastike. Fantje so delali ščipalke, da so zaslužili za cigarete. Zaslužek v zaporu je tako in tako mizerija. Pa še beseda mizerija je prevelik kompliment. Toda za cigarete je bilo treba potrpeti. To sem dojel tudi sam. Strasten

kadilec brez tobaka. Sranje! Drugi ti jih ne bodo dajali, saj jih še sami nimajo. V zaporu med zaporniki ni Karitasa ali dedka Mraza. Torej, delaj. Za izdelavo ščipalk pa sta bili potrebni neka mirnost in natančnost, kar pa so bile pri meni le sanje. Roke so se mi tresle, kot da bi jih z elektriko rajcal. Nikakor nisem mogel zadeti fedra na plastiko. Bemtiš. Preklinjal in jokati sem. Toda trma mi ni dala miru. A kaj ko tudi trma ni pomagala. Šele po nekaj dneh se me je eden iz celice usmilil in sem zanj potem te ščipalke le pakiral. Sicer bolj počasi, kakor kakšen otrok, a mi je vseeno dal za kaditi.

Mirjam čez nekaj sto metrov upočasni. Čaka me, da jo ulovim, kakor mati je, jaz pa kakor otrok, ki se šele počasi uči hoditi za njo.

»Saj si ves zelen v glavo.«

Ja, zelen sem in švic kar brizga iz mene. Kolena mi plešejo čačača. Kot takrat v zaporu. Ves moker sem bil v postelji in nekaj časa me je kuhalo, potem pa sem zmrzoval. Najhujšemu sovražniku tega ne bi privoščil. Zdaj sem praktično enak, le s to razliko, da me je takrat drmal pomanjkanje droge, zdaj pa pomanjkanje energije. Samo zdaj grem dalje. Zdaj nočem umreti. Čeprav mi je prekleto vseeno, če sedem na prvi štor in ostanem tam za večno. Briga me. Prideva do kapelice, za katero se sramežljivo kaže začetek kamnite ceste. Noge mi klecajo na njej, ne vedoč, da bodo že v kratkem oboževale take poti.

»Oj! Sveta Neža! Nič kaj sveta nisi! Aleluja!« Ne morem verjeti, toda prideva na vrh. Na tabli sicer piše tri ure, midva pa sva potrebovala skoraj enkrat več. Odrešitev. Danes ne greva višje. Tako je bilo tudi takrat v zaporu. Po dobrih dveh tednih morilske krize sem se kar naenkrat zbudil kot preroben. To so takoj opazili tudi vsi v celici. Se mi zdi, da so si kar močno oddahnili. Enako kot sedaj Mirjam, ko kar poletim v koč. Kot reaktivec.

»Eno vrelo kavo in štrudelj,« navdušeno rečem natararici za šankom.

Mirjam se kar zasmeye ob teh mojih besedah. Kot da sem ponovno rojen. Besede niso potrebne. Oči vse povedo. Dobri dve uri sediva tam in pogovor me vsaj malo spravi k sebi.

Mirjam me samo gleda.

»Kako pa ste v zaporu prišli do kave, saj tam je uradni ni, a ni tako?«

»V zaporniški kantini. Dogovor s prodajalko. Naročil sem kilo in pol jabolk. Tako je v papirnat škrnicelj dala dvajset dekagramov kave in kilogram jabolk. Tako da paznik ni videl. Noro. Zmeraj smo bili korak pred njimi.«

»Zdaj pa počasi nazaj,« naju Mirjam začne priganjati hitro po tem, ko pojeva in popijeja.

Ni problema, zdaj bo žur. Zdaj greva le še navzdol. Ampak hitro se ti zajebani možgani spet začnejo igrati z menoj. Krize je bilo v zaporu konec in takrat me je prevzel zaporniški psihiater. Takrat se po medicinski logiki namreč začne psihična kriza, ko ti glava začne noreti. Zato mi je predpisal neka pomirjevala. Jebemu mast, ko sem vzel prvo tableto, sem zaspal za ves dan. Ko je paznik talal tablete, sem jo dal v usta. Vse po predpisih. Toda ko je zaprl celico, sem jo vzel iz ust in jo pospravil v škatlico za vžigalice. Kar dolgo je trajalo, da sem jo napolnil. In prišla je moja noč. Poslušal in čakal sem, da so vsi v celici zaspali, potem pa sem požrl vse. Koma. Samo žal ne smrt.

»Mirjam, jaz še ne bom umrl,« rečem po poti navzdol.

Ustavi se, se nasmehne in si popravi nahrbtnik. »Seveda ne. Prezgodaj je še zate. Samo zdaj pazi, ker je to nevaren del poti.«

Spuščava se proti Trbovljam. Potka je ozka, polna listja. Če mi zdrsne, bom letel naravnost dol v Savo. Samo kje je ta Sava? Slišiva jo, vidiva pa je ne. Tako kot promet. Slišiva avtomobile, toda le slutiva lahko, kje so. Nekje daleč pod nama.

Naenkrat se počutim kot takrat, ko sem vzel tiste tablete, ali pa kadar sem se ga zadel. Ej, zadeti se ga. Ja! Zdaj je bilo enako. Namreč, najbolj sem oboževal, kadar sem se v stari Ljubljani počil z akinetoni, ki sem jih splaknil s pivom. Med starimi hišami sem hodil kot po luni. To je bilo neprecenljivo. Sicer ne vem, kako je to vplivalo na mimoidoče, ki so se me na daleč izogibali, kolikor jim je pač prostor ozkih ulic dovolil, toda mene niso motili. Kot da sem se utapljal v vati. V ogromnem bazenu. Tako je to listje in Sava s prometom je dno tega bazena. Le da mi tukaj, v hribih, podzavest nekako ne dovoljuje, da bi se preveč majal, ker bi hitro lahko padel v prepad in se odkotalil proti avtomobilom. Toda enako kot pri tabletah tudi tukaj na dno na srečo pridem živ.

Delirij

Toda kaj je bilo hujše? Narko ali alko kriza? Dvajset let je minilo od ene do druge. Ja, toliko so potrebovali moji možgani – tisto malo, kar jih še imam –, da so se nato spomnili, kako težka in nečloveška bo tudi ta hribovska kriza.

Nekega dne, se spomnim, da sem imel en klošarski vode-ni pohod po Ljubljani. Skupino Fincev, pa sem pijan zaspal. Pomislil sem, da bo treba malo zabremzati z alkotom. Ampak kako naj alkoholik malo zabremza? Da imam doma flašo, si natočim en kozarec, ostalo pa naj počaka na jutri? Malo mor-gen. Treba bo narediti kot pri drogi. Črta in konec. Že v redu, samo to v Ljubljani ne bo šlo. Vsaka vrata so trgovina ali go-stilna. To pa rajca bolj kot seks. Dobro, da mi ni to žvepleno vino popolnoma skurilo možganov. Sama kemija. Takoj sem se spomnil na Lakija in Janjo. Na moje blaženo zavetišče tam pri Litiji. Resno, kadar sem bil naveličan Ljubljane, sem po-begnil k njima. Kmetija sredi gozda. Kmetija sredi pravljice, ven iz civilizacije. Tam sem se vedno počutil kot prerojen. Seveda sem prvi dan prespal, da sem malo potlačil mačka, potem pa v gozd. Žagati drva, nabirati gobe ali pa v svoji de-lavnici v garaži delati z lesom. Res, delo z lesom mi je kot neka vrsta droge. Ali pa peči kruh, tudi to je bila ena vrsta droge, ki sem se je navlekel v komuni. In tako sem ponavadi ostal tam, dokler me ni organizem alarmiral, da potrebuje dozo, in sem šel nazaj v Ljubljano se ga nažret. Enkrat se spomnim, da sem ostal sam na kmetiji. Žejen kot sredi Sahare. Nič, peš v Litijo. Seveda s pametnim izgovorom, da mi je zmanjkalo papirčkov za zvijanje cigaret. To je kar nekaj kilometrov pešačenja po cesti in tam takoj v trgovino po tri piva in dve bombi. Bom-ba je bila tista dvolitrška flaša ta poceni vina. Pivo sem spil v

prvem parku in šel potem peš nazaj na kmetijo, a sem se ustavil na čisto vsaki avtobusni postaji. Cigareta in vino, tako je bila do kmetije prva bomba že prazna. Druga pa tudi ni dolgo zdržala, samo jaz sem se počutil blaženega. Potem pa prazno flašo v ogenj v krušno peč, da ne bo dokazov. Na kmetiji se uradno ni smelo piti. In kdo sem jaz, da bom kršil pravila? No, razen ko me niso videli. Jebat ga, tudi življenje alkoholika ni tako nedolžno, kot mnogi mislijo. Ne vem, zakaj se v komuni nisem odvadil tudi alkota, če sem se že droge.

Z Lakijem in Janjo sem se tako takoj zmenil in naslednji dan sem bil že tam. Kar svobodno sem zadihal tisti gozdni zrak. Hitro so mi uredili prenočišče v jurti. Taki krasni, cartkani, ki ni bila velika, majhna pa tudi ne. Ravno prav je šel vanjo jogi in notri je bila tudi peč, ki so jo kar sami naredili. Ko sem prišel, sem šel takoj spat.

Toda že takoj prvo noč se je začel šov. Organizem je trpel pomanjkanje alkota. Praznine očitno ni prenesel in se je začel pritoževati. Začel je skakati pogo kot jaz v mladih punk časih v disku K4. Jaz pa sem se ob tem kar naenkrat znašel v studiu. Ne vem, od kod so bile stene polne TV-ekranov. Pa nič se ni predvajalo na njih. Le tista morilska plava svetloba. Toda od kod, ko pa v jurti ni elektrike? In kmalu se je pojavil prvi tvor. Jebemu mast, tako groznega tudi v najbolj groznem *horror* filmu nisem videl. Pa ne le en. Kar nateplo se jih je v ta mali prostor. Jurta pa je stala še ob gozdu. Saj ne bom pretiraval, če bom rekel, da me je postalo zelo strah. Strah za znoreti! Strah na kubik! Vseeno sem poskusil komunicirati s temi stvori, toda čim sem odprl usta, so se spremenili v prah in se čez nekaj sekund pojavili novi, še bolj grozni. Enega sem hotel udariti, pa se je spremenil v prah. Bemtiš, meni se bo zmešalo. Celo noč so se izmenjevali, jaz pa sem samo čakal, kdaj se bo v hiši prižgala luč in bom s tem vedel, da sta Laki in Janja vstala. Takoj ko sem opazil luč, sem bil s turbo pospeškom pri njiju v hiši. Kava me bo rešila, sem si mislil. Z njo

sem stekel pod toplar, kjer se je edino lahko kadilo in približno petdeset metrov po bregu navzdol opazil ljudi, ki so Laki ju lomili veje na drevesih. Seveda sem šel ponj, a on ni videl nikogar. Le mene je čudno gledal in nič mu ni bilo jasno. No, le to je dojel, da je nekaj narobe z menoj. Ni mi bilo jasno, kaj naj naredim. Klical sem v bolnico za alkoholike, kakor sem imenoval psihiatrijo, toda prosto posteljo bi imeli šele čez dva meseca.

»Do takrat bom jaz že mrtev.«

»Potem pojdite na urgenco, da vam dajo pomirjevala.«

»Samo jaz sem bil narkoman. Z alkota nazaj na drogo?«

»Drugače vam ne moremo pomagati.«

»Jebite se!«

Poklical sem še kolega, ki je prestal podobno zadevo. Pomiril me je s tem, da bo to trajalo le dan, dva in potem bo v redu. No, če je pa tako, potem pa žur. Nazaj v jurto in naenkrat se je začel v oknu na strehi predvajati nov *horror* film. Takoj ko sem zaprl oči, sem videl podnapise tega filma. Bemti smrt! Jaz grem domov. Slabše ne more biti.

Laki me je odpeljal na železniško postajo, in ko sem prišel domov, je bil kakšno uro mir. Potem pa ... kar naenkrat so bili štirje na balkonu. Le kako so prišli v drugo nadstropje? Toda vrhunec je šele sledil, ko je padel mrak. Mestna uličica pod balkonom jih je bila polna. Od kod? Meni se je mešalo. Menda luč pomaša. Res je pomagala, vendar le v sobi in na balkonu. Na ulici pa ne. Plezali so po drevju pred blokom, po uličnih svetilkah. Mahali so s transparenti in mi žugali s pestmi. Glave so se jim napihovale. Skratka, bolj grozno že ni moglo biti. Zakaj se morajo meni vedno dogajati neke skrajne izkušnje? Tako sem bil v riti, da sem sredi noči klical policijo in policistka na drugi strani je očitno takoj razumela, da z menoj ni vse v redu.

»Kaj pa hočejo?«

»Ne vem. Najbrž mene.«

»Zakaj?«

»Pojma nimam.«

»Pojdite jih vprašat in ponovno pokličite.«

Potem sem stekel do vhoda v blok, kjer je bil varnostnik in ga prosil, naj naredi mir na ulici. Ej, sredi noči. Pogledal je skozi okno v deževno noč in mi samo odkimal. Najbrž je bilo tudi njemu jasno, da sem – kot večina v bloku – zadet, pijan ali zmešan. Prosil me je, naj se pomirim in se vrnem v sobo.

In to je bilo to. Kar trajalo je. Sicer bi lahko vse zajebal, šel v trgovino po flašo vina in vse skupaj poslal v kurac, ampak mi moja briška trma tega ni dovolila. Včasih mi je kar žal, da sem Bric. Ampak bo že. Po tednu dni je zasijalo sonce v mojih možganih. Stvori so izginili ravno tako, kot so prišli.

Čez dva meseca sem končno prišel na vrsto za v bolnico. Gremo. Kar takoj so mi hoteli dati tablete. Jok brate, odpade! Ne bom se spet navlekel. Če sem čisto odkrit, mi sploh ne bi bilo treba iti v bolnico, saj sem bil že čist. Ampak tista moja zblojena pamet mi je rekla, da bom štempelj najbrž še kje potreboval. Alkohol sem že tako zradiral iz možganov in vedel sem, da bo tako kot pri drogi. Samo še smejal se mu bom, pil ga pa ne bom. Dokler se bom smejal alkotu in drogam, bom v redu. Ko pa se ne bom več, bo alarm. Upam! Samo treba bo vseeno najti kakšno zamenjavo. Saj bo šlo. Še vedno sem se znašel. Sicer pa, zakaj sem se drogiral in pil? Najbrž zaradi adrenalina. Torej? Hribi? Morda gore? Bomo videli, saj je še čas, se mi je motalo po glavi.

Sabotin

To bi moral biti moj prvi hrib. Že zato, ker je to moj najlepši spomin na otroštvo. Nikoli ne bom pozabil, ko me je kot otroka stric peljal na vrh.

»Vidiš Tomi Soču? Ben ta stran to, Brda, to je Slovenija en druga stran Soče je Jugoslavija. Toj tata ne dela u Ljubljani. Toj tata dela u Jugoslaviji.«

Nikoli ne bom pozabil teh besed. To je bil moj prvi stik s politiko, ki me bo potem spremljala vse življenje. Toda tokrat ne grem gor z briške strani, ampak s solkanske. Taka lepa pot po mulatjeri s smaragdno Sočo pod teboj. Nekaj metrov pred sabo nenadoma zagledam kačo. Modras ali gad? Pojma nimam. Spomnim pa se, da so v Brdih govorili, da so bile po vojni na Sabotinu kosmate kače. Najbrž rezultat plinov. Previdno oprezam okoli sebe vse do vrha in se zagledam proti briški strani. Tam je vas, od koder so moji in kjer sem bolj ali manj preživel svoje otroštvo. Šmartno, kjer sem gojil svoj ego. Svojo bit. Dio di boh! Brda so bila zame od nekdanj najlepši kraj na svetu in Šmartno je bil center tega sveta. Bil! Dokler niso iz njega naredili Toskane in mi uničili vse lepote. Le spomini so še ostali. Šmartno, kjer so bile ghave šudrane in ne tako kot danes tlakovane. Vas, kjer so bili pred hišami parkirani voli in je bilo okoli njih vse posrano, in ne tako kot danes, ko je sterilno čisto vse po teh vaških stezah. Ja, Šmartno, kjer so kokoši in mačke gospodarile povsod. In lastovk je bilo, da se jim nikdar ni vedelo števila. Točno tam, niste se zmotili, kjer sta iz vsake hiše dišala štedilnik na drva in mineštra. Ma je bila dobra, krišto dio! Oh, moje otroštvo! Takoj ko je v cerkvi zvonilo poldan, sem kot sprinter zdirjal domov, saj je stara mama na mizo že postavila mineštro. Nisem ji smel reči

»nona«, saj je bila družina krepko slovenska in Italija je bila v njihovih glavah še vedno fašistična. Ampak ta mineštra, še angelčki bi jo jedli. Mi je pa bilo čudno, da kadar jo je skuhala pri nas doma v Ljubljani na plinu, ni imela tako božanskega okusa. Jebat ga, drva naredijo čudež. Samo spraznil sem krožnik in že na juriš nazaj ven. Otroci so tako in tako polni energije.

Tudi za vzpon na Sabotin je kar nekaj porabim. Toda ko počivam, so hranijo oči. Smaragdna Soča pod menoj in močočna Sveta Gora nasproti. Malo pod vrhom, na melišču, pa iz šudra gleda nekaj kot bel količek. Seveda stopim bližje, da vidim, kaj to je. Kost. Stara. Okamnena. Človeška? Pojma nimam. Končala je v nahrbtniku in šla z menoj. Za moj »soški muzej«, ki ga imam doma v svoji sobi. Tam imam razne metke, šrapnele, dereze iz prve svetovne vojne s Soške fronte. In zdaj še to kost. Toda nič od tega nisem pobral na Krnu ali Batognici. Tam odlagajo te ostanke na skale in se tako dela naravni muzej za spomin in v opomin.

Kot otroku se mi seveda o Soški fronti niti sanjalo ni. Ma ne, ker bi bil mona, samo zanimalo me ni. Po kosilu sem šel pohajati po brajdah in se plaziti po drevju. V Brdih je bil vse leto žur. Robide, češnje, breskve, fige, grozdje ... Ni da ni. Splezaš na drevo in si utrgaš breskev. Kar tam jo ješ. Včasih je prišel lastnik, vendar ni nikoli znorel. Ni me odganjal ali tožil stari mami. Samo smejal se mi je.

»Je dobru?«

»Dobru, dobru.«

»Ben, pol pa kr ji,« je odgovoril in oba sva planila v smeh.

Mladi fantje smo si tudi radi delali loke in puščice, si zatikali peresa od kokoši v lase in se preganjali po vasi. Po dolnjem placu, gornjem placu, po štalah, po senu nad štalami. Povsod nas je bilo dosti. Ben, pupe, one so pa kokčale². Včasih sem se jim tudi sam pridružil, pa nisem bil tako precizen, da

bi znal metati in loviti te kamenčke. Ma va šul oštja.³ Jaz sem se raje preganjal po vasi, dokler nisem zagledal vpreženega vola ali zaslišal traktorja. Takoj sem bil tam. Ne vem, zakaj sem se raje družil s starimi očaki in poslušal njihove zgodbe. Sem imel kar slonja ušesa. In potem sem tako hodil z njimi v brajde in nazaj domov. Še posebno pa sem bil cepljen na gradnje hiš. Povsod sem bil zraven. Sem nosil opeke. Zalival beton. Skratka, užival sem. Dokler ni zazvonilo v cerkvi Ave Maria. Takrat pa spet juriš domov. Na mizi so bili že golaž, radič in polenta. Ta bela polenta in ne rumena. Ko sem jo videl v Ljubljani in so mi rekli, da je to polenta, je nisem hotel jesti. Rumeno me je odganjalo. In potem po večerji še tortica. Vse skupaj je bolj spominjalo na boj, v katerem smo se vsi, ki smo sedeli za mizo, borili za skorjo od polente, ki se je nabrala na kotličku.

Zdaj pa sedim v koči na Sabotinu, jem štrudelj in gledam v ta svoj rajski kraj. Poslušam Italijane, ki so večina pohodnikov na vrhu, in se spomnim na svojega tata starega. Če bi on bil zdaj tu, bi jim imel kaj povedati. Če jih ne bi kar napodil proč. Moj tata star je bil zame zakon življenja. Pameten bolj kot hudič. Enkrat ga je vaški župnik vprašal, zakaj tako preklinja boga.

Mu je čisto na kratko odgovoril: »Kadar jest preklinjam boha, mislim prav tolku nanj ku vi, kadar molste.«

Enkrat se spomnim, da me je poslal k sosedu po dva litra vina. Jaz pa sem se že takrat, pri šestih letih, počutil najbolj pametnega. Pri sosedu sem s ta veliko flašo naročil dva deci vina. Seveda je sosed dojel, da tu nekaj ne bo v redu, a je sprejel igro in mi res natočil le dva deci. Ko sem to zmagoslavno prinesel domov, se je v kuhinjo spustilo neurje. Tatu staremu se je utrvalo, pa pojma nisem imel, zakaj. Samo on je bil zame vseeno legenda družine.

3 | Pojdi k hudiču (primorsko).

Tam na sosednjem hribu s Sabotina opazim spomenik. Stolp, ki stoji navpično nad Šmartnim. Vsako nedeljo sem bil tam. Ja, nedelja je bila gospodov dan. Zjutraj vstati. Stara mama je vzela en manjši lavorček, ga napolnila z nekaj korci mrzle vode in nekaj vrele. Tiste, ki je bila na štedilniku ves dan in se grela z drvmi. No, v tem lavorčku sem se skopal, si oblekel »takmašne« cunje in gremo v cerkev. Otroci smo imeli poseben razdelek v cerkvi. Kot da bi bili v rezervatu. Seveda nismo bili nikoli mirni, ker nas maša ni kaj preveč zanimala. Je pa bila tam ena teta Mija, ki je bila naš policaj. Takrat sem imel prvi stik z zakonom. Moram priznati, da sem zgodaj začel. Oštja! Po maši pa le še na mineštro domov in potem na spomenik. Kar čez brajde. Tam se je ob nedeljah namreč dogajalo nekaj, kar me je ves teden mamilo. Ta stari so balotali, kegljali, jaz pa sem jim pobiral keglje, ki jih je odneslo stran. Za to delo sem znal dobiti kokakolo. Seveda najpomembnejše pa je bilo, da so govorili o življenju. O minulem tednu, ki so ga primerjali z leti pred tem. Jaz pa seveda ušesne radarje na peclje in sem požiral njihove zgodbe. Zanimivo se mi je zdelo, da so bili z vsakim glažem rebule ali merlota bolj zgovorni. No, vzrok mi je bil znan šele čez leta. So bile pa tudi stare mame polne zgodb. Tudi njihove sem poslušal. Le da so bile one bolj furbaste. Kadar so govorile kaj takega, kar naj ne bi bilo za moja ušesa, so govorile italijansko. Štrigeta! So mislile, da sem mona in da nič ne razumem, ampak že takrat sem bil tako pameten, da sem jih poslušal med vrsticami. Z ušesi in očmi. Nisem sicer razumel besed, sem pa razumel pomen. Mislim, da se je takrat začela moja življenjska univerza. A vseeno. Kuhan in pečen sem bil med ta starimi. Bolj kot med svojimi vrstniki. Se spomnim, ko so stare mame iz cele vasi lupile in razkoščičevale marelice. Te marelice so pripeljali s kamionom od nekod iz Italije. To so seveda delale za denar. Jaz pa med njimi. Seveda jaz, mulc, nisem bil sposoben delati drugega, kot jesti marelice in poslušati njihove zgodbe.

Ampak plačan sem bil vseeno nekaj. Krišto dio! Uf, otroštvo, zakaj si minilo?

Minil je tudi kratek postanek na vrhu. Va šul oštja! Ni se mi dalo več poslušati Italijanov, ki jih je bilo polno v koči. Večina se je na vrh pripeljala z avtom. Kavč planinci! Gremo dalje. Mimo razvaline cerkve sv. Valentina in Frančiškanskega samostana. Ta razvalina od cerkve deluje kot spomenik in mislim, da ni bilo še nikomur žal, da je šel do nje. To je taka krasna pot po grebenu z mejnimi kamni. Malo hodim v Italiji in malo v Sloveniji. Še vedno lep razgled na dolino pod mano. Tam je Dobrovo. Tja me je pošiljala stara mama vsak petek s kuriro⁴, v mesnico po četrť kile škinka⁵. Tako sem izgovoril jaz, otrok. Pravilne besede že takrat nisem poznal, pa je še danes ne. Mesar se mi je samo nasmihal, saj je vedel, kaj je moja stara mama naročila. To je bil zame tudi pravi praznik. Voziti se in se potem na Dobrovu kot velik možak uvesti na teraso gostilne in si naročiti kokto. Ponavadi je bila ta vožnja z avtobusom zame zastoj. Šofer me je tako ali tako poznal in otroku ja ne bo računal. Ni kaj, stara mama je bila dovolj furbasta. Tako kot vsako jutro, ko me je pošiljala v vaško trgovino po krah. Tam so bile vedno zbrane vse vaše tete. Opravljive? No, regljale so ves čas. To je bilo drugačno regljanje kot zvečer. In ko so videle, da čakam tudi jaz, da odprejo trgovino, so me pošiljale naprej.

»Hodi, Tomi, hodi. Ti si še mičken. Boš dobil topel krah.«

Tako je stara mama dobila vedno topel krah zjutraj domov. Vendar ni bil za zajtrk. A, ne! Za zajtrk je bila polenta z mlekom. Razen če polente ni bilo, potem je bil krah.

Lepa so bila ta otroška leta. Na srečo mi droga in alko nista tako skurila možganov, da bi jih pozabil. Polno vsega je bilo tu. Toda zdaj grem naprej v nazaj. Nazaj proti Solkanu na vlak

4 | Avtobus.

5 | Telečje meso za v juho.

in domov v Ljubljano. Da bi bila krožna pot, grem čez Tita. Veliki človek si zasluži veliki napis. Sicer v briškem otroštvu nisem veliko slišal o njem. Sem pa čutil ogromno topline do njega, saj je Brda pripeljal nazaj v Slovenijo.